

שבת ב

משה שווערד

1. תוספות מסכת שבת דף ב עמוד א

יציאות השבת שתיים שהן ארבע - הקשה ריב"א דדיני הוצאות שבת היה לו לשנות גבי אבות מלאכות אחר פרק כלל גדול לקמן (דף עג.) דהתם קתני אבות מלאכות מ' חסר אחת וקתני הוצאה לבסוף והוה ליה להתחיל כסדר בדברים דמיירי בע"ש מבעוד יום כגון לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה אין שורין דיו וסמנין ואין צולין בשר ואח"כ במה מדליקין וכירה ובמה טומנין שהם דברים הנוהגים עם חשיכה ואח"כ במה בהמה ובמה אשה יוצאה דברים הנוהגים בשבת עצמו ושוב אבות מלאכות של שבת ודרך התנא לשנות כסדר זה כמו שמצינו בפסחים דמתחיל בליל י"ד ושוב בי"ד ושוב בשחיטת פסחים שהוא בין הערבים ואחר כך שונה מאכילת פסחים שהוא בלילה וכן ביומא מתחיל בז' ימי קוד' יה"כ ואח"כ בעיה"כ ואח"כ ליל י"כ

2. ספר שערים מצויינים בהלכה- ברכות ב.

דף ב. משנה מאימתי קורין את שמע. רבים מדקדקים על מה שהתחיל רבינו הקדוש במצות קר"ש. ונראה עפ"ש"כ התוס' (ריש מס' שבת) דדרך הש"ס להתחיל לפי הסדר, כגון במס' פסחים מתחיל ליל י"ד ואח"כ ביום י"ד ואח"כ בשחיטת פסחים לאחר חצות כו', וכן במס' יומא מתחיל בשבעת ימים קודם יה"כ ואח"כ בערב יה"כ כו', וכן בשבת עי"ש. ולפ"ז במסכתין נמי, דכשנעשה האדם בר מצוה מתחיל חיוב המצות עליו בתחלת הלילה מיום ראשון דשנת י"ד [עי' במג"א (או"ח סי' נג ס"ק יג) וטר"ז

(שם סק"ו) ובכ"ח (שם) דלא בעינן י"ג שנים מעת לעת. ולאריכות עיי' בש"ך (חוי"מ סי' לה סק"א) ובמשל"מ (אישות פ"ב הכ"א), ונמצא שהמצוה הראשונה שמתחיל הוא מצות קר"ש דערבית. ובוזה יש לפרש הגמ' כברייתו של

3. ספר חתם סופר על מסכת שבת דף ב/א

הא דמתחיל ביציאות שנתקשו תוס', [1] לולא דמסתפינא הייתי אומר דמתחיל מס' מערב שבת שחרית שיצאו ללקוט מן הלחם משנה משום שהזהירם אל יצא וכו' ולקטו ערב שבת שחרית דכשחם השמש כבר נמס, ונראה ה"ה הענין או הגזבר הגובה מן הבתים גובה ערב שבת שחרית לצורך שבת, כ"כ טור א"ח סי' תקכ"ה לענין יום טוב והוא מירושלמי, ע"ש, ובשבת דהוצאה אסורה ע"כ לגבות ולחלק מערב שבת ועושה כן בשחרית. ואח"כ תנן לא ישב לפני הספר סמוך למנחה דדרך להסתפר בערב שבת, ואח"כ לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה, ואח"כ טוענין עם השמש. והכל בסדר נכון לפע"ד. ולמ"ש רמב"ם בפ"י משנה דיציאת שבת עם כל משניות דפרקא קמא מי"א דבר הם, בלא"ה א"ש כמובן:

4. שפת אמת על שבת דף ב/א

בתוס' ד"ה יציאות הקשו למה התחיל התנא בהוצאות. [2] וי"ל כיון דמפורש בקרא וכן מצאתי בס' חפץ ה'...

5. פני יהושע על שבת - דף ב ע"א

יציאות השבת שתיים שהן ארבע. והקשו בתוס' בשם ריב"א למה פתח בזאת המשנה כו'. [3] ולענ"ד לא ידענא מאי קשיא להו דהא שפיר פתח בדיני הוצאה דהא מקרא דאל יצא איש ממקומו הוא דילפינן מיניה דין הוצאה כמו שכתבו התוס' בסמוך בד"ה יציאות דמשו"ה לא קתני הוצאות דלישנא דקרא נקט וא"כ האי קרא דאל יצא הוא מוקדם בכתוב דכתיב בפרשה בשלח במן שנצטוו במרה משא"כ כל הנד מלאכות אתיין מקרא דלא תעשה מלאכה דכתיב ביתרו שנצטוו בסיני. מיהו לריב"א גופא שהקשה כן ולא ניחא ליה לתרץ כדפרישית... נקטינן מיהא כיון דהנך הוצאות דמתניתין לא אתיין מקרא דאל יצא אלא מקרא דויעבירו דכתיב בסוף לאחרי כל המלאכות שנאמרו בהדי פרשת המשכן בכי תשא וא"כ יפה הקשה

ריב"א למה פתח בזו הו"ל להתחיל בלא יצא החייט במחטו דילפינן שפיר מקרא דאל יצא שהאדם יוצא עם הכלי, כן נראה לי נכון בשיטת ריב"א ...

6. תוספות מסכת שבת דף ב עמוד א

[4] ותירץ דהוצאה חביבא ליה לאקדומי משום דמשנה זו שמעינן כמה דברים הוצאה והכנסה דעני ועשיר ודבעי עקירה והנחה ושנים שעשאוה פטורין וידו של אדם חשובה לו כד' על ד' וידו של אדם אינה לא כרה"י ולא כרה"ר

[5] ור"ת מפרש דדבר ההוא רגיל הש"ס לשנות תחילה וכן במס' ב"ק (דף ב.) השור והבור המבעה וההבער ולא נקט כסדר הפרשה וכן מפרש רב האי גבי ד' צריכין להודות בפרק הרואה (ברכות דף נד:)
דלא נקט הש"ס כסדר הפסוק

• ספר שערים מצויינים בהלכה

יציאות השבת כו'. הקשו התוס', למה התחיל בדיני הוצאה כו'. ותירצו, משום דהוצאה הוא דבר הרגיל, ולכן התחיל התנא בזה כו'. עי' בראב"ד (שבת סופכ"ד) דגורו חז"ל על טלטול מוקצה, דזה גדר שלא יבואו להוצאה, וזהו משום דרגילים בה. וכ"כ ברמב"ם (פיהמ"ש) דהקדים מלאכת הוצאה, לפי שזאת המלאכה נמצאת תדיר, ובה יכשלו בני"א על הרוב, לפי שאינם צריכים בה לכלום,

[6] ועוד מפרש ר"ת דפתח ביציאות משום דבעי למימר לא יצא החייט במחטו אע"ג דלא שנה המלכן משום אין נותנין כלים לכובס ולא המבעיר משום במה טומנין הוצאה הוצרך לשנות טפי משום דמלאכה גרועה היא כמו שאפרש.

7. חידושי המהר"ל מסכת שבת דף ב עמוד א

מתניתין. יציאות השבת שתיים שהן ארבע וכו'. [7] התחיל התנא לשנות יציאות שבת שתיים שהן ארבע, משום דבעי למיתני אחר כך לא יצא החייט במחטו, ואיסור זה משום איסור הוצאה ואין איסור הוצאה ידוע דהוי מלאכה דהא אין עירוב והוצאה ליום טוב, ולכך הוצרך התנא להתחיל ולתנא יציאות השבת שתיים שהן ארבע כדי לשנות איסור הוצאת שבת. ויתורץ לפי זה דלא תנא המעביר ארבע אמות ברשות הרבים, משום ד[הוצאה דמרשות לרשות סגי לאיסור לא יצא החייט במחטו. [8] ועוד נראה משום דעל ידי איסור הוצאה יש שביתה לגמרי כאשר שובת ואין מוציא כלים מרשות לרשות דהא אין איסור עירוב והוצאה ליום טוב, והתנא התחיל דבריו במה שהוא עיקר שביתת שבת דהיינו ארבע יציאות לשבת. וראיה לזה כי בפרק כלל גדול שנה בסיפא המוציא מרשות לרשות, והיינו כי המלאכה שעל ידו יש שביתה לגמרי ראוי לשנות בסוף, כלומר שיש לו לשבות בכל מלאכות אף בהוצאה ואז הוא שבת לגמרי. ופירוש זה ברור.

8. רש"י מסכת שבת דף ב עמוד א

יציאות השבת - הוצאות שמרשות לרשות האמורות לשבת, ובגמרא מפרש דהכנסות נמי קא קרי יציאות, והואיל ומוציא מרשות לרשות.

9. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף ב עמוד א

(ד) רש"י ד"ה יציאות השבת, הוצאות השבת. היינו דיציאה הוא לשון הנופל על האדם היוצא, והוצאה היינו החפץ שמוציאים אותו, ולהכי פי' רש"י דכוונת המשנה היינו לגבי הוצאת החפץ ולא יציאת האדם.

10. תוספות מסכת שבת דף ב עמוד א

יציאות - הוצאות הוה ליה למתני' [1] אלא נקט יציאות לישנא דקרא אל יצא איש ממקומו (שמות זז) ודרשינן מינה (עירובין דף יז): הוצאה אל יצא עם הכלי ללקט המן.

11. ספר שערים מצויינים בהלכה [2]

בשורת ארץ צבי (ח"א סי' עה) דרמזו לנו רבותינו בתיבת יציאות דשני מלאכת הוצאה מכל המלאכות, דבכל המלאכות העיקר הוא החפץ אשר בו נעשה המלאכה, משא"כ בהוצאה דילפינן מקרא דאל יצא איש ממקומו, אל יצא עם הכלי ללקוט המן, וכיון דלשון הקרא הוא על האדם, ע"כ גם יציאות האדם הוא חלק מן המלאכה, והמלאכה בשניהם יחד ביציאות האדם עם החפץ, עיי"ש שהאריך בזה.

12. ר' עובדיה מברטנורא מסכת שבת פרק א

פשט העני את ידו - ובתוכה קופה או הסל שמקבל בו ככרות מבעל הבית. ולהכי נקט הוצאה בלשון עני ועשיר, [1] דאגב אורחיה קמ"ל דמצוה הבאה בעבירה אסורה וחיביבין עליה:

13. חשק שלמה מסכת שבת דף ב עמוד א

במשנה פשט העני את ידו לפניו וכו'. כבר העיר הרע"ב ז"ל במה דנקט התנא בלשון עני ובעה"ב ע"ש [2] ולענ"ד י"ל דקמ"ל מילתא אגב אורחיה דהמחלל השבת בשוגג חייב חטאת קבועה ועני ובעה"ב מביאין קרבן אחד דלא תימא אידי דתני יציאות השבת בריש שבועות בהדי אינד דחיביבין קרבן עולה ויורד כמו שבועות ביטוי וידיעות הטומאה ומראות נגיעים [דמצורע שנטהר מתוך החלט נמי מביא קרבן עולה ויורד] והוי אמינא דיציאות השבת נמי דכוותיהו קמ"ל [3] א"נ י"ל דקמ"ל דשיעור נתינת צדקה לעני הוא כשיעור הוצאות שבת והיינו כגרוגרת וכמו דמשמע קצת בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' מתנות עניים הלכה ז' שכתב שם ואסור להחזיר את העני ששאל ריקם ואפי' אתה נותן לו גרוגרות אחת וכו' ומשמע דמ"מ לא יפחות לו מכגרוגרת ומיהו אין הדבר מוכרח. ולענין עיקר דברי הרע"ב דקמ"ל דהגם דהוי כטעה בדבר מצוה ועשה מצוה מ"מ חייב הדעיר בזה בתוס' הגרע"א ז"ל דמ"ש מלובב ע"ש [ב] נ"ל דקמ"ל דהתם זמנו בהול וכמו דמחלק הש"ס בפסחים ע"ב וכן מבואר להדיא ברמב"ם בפ"י מהל' תרומות הלכה י"ב ועי' עוד ברמב"ם בפ"ב מהל' שגנות הלכה ח' דפסק להדיא להיפך וצ"ע ועי' לח"מ שם מה שדחק ליישב ובחידושי להרמב"ם הארכתי בזה הרבה בעז"ה ואכ"מ:

14. תוי"ט על מסכת שבת פרק א משנה א: בענין "טעה בדבר מצוה פטור"

פשט העני את ידו - פי' הר"ב ובתוכה קופה או הסל שמקבל בו ככרות וכו' אורחא דמלתא נקט דהא בעי לפרושי דרוצה לקבל צדקה מטעמא דמפרש. ומ"ש דמצוה הבאה בעבירה חייבין עליה. ואפילו לר' יהושע דפרק י"ט דמכילתין מ"ד ולרבי יוסי דסוכה פ"ג משנה י"ד דהלכתא כותיהו [דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור] [א] דלא נתנה שבת לדחות אצל מצות צדקה כלל משא"כ במילה ולולב שניתן לדחות. וה"נ מסקין בגמרא דף קל"ז. דמודה ר' יהושע בשתי תינוקות א' של ע"ש ואחד של שבת ומל של שבת בע"ש ושל ע"ש בשבת דחייב משום דהשתא לא נתנה שבת לדחות לגבי ואע"ג דלגבי תינוקות דעלמא אתיהיב. ופסקו הרמב"ם בפ"ב מהלכות שגנות ועיין סוף פ"ו דפסחים. ומיהו בכאן מפרש [הרמב"ם] דהאי דנקט עני דלשון קצרה הוא לפי שהיה צריך לומר האיש העומד ברה"ר במקום אמרו עני [כלומר בפשט העני]:

15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף ב עמוד א

וכבר הק' ע"ז הגרע"א בתוספותיו, דהא תינה במילה ופסח שפיר ניתנה שבת לדחות אצלה, אבל בלולב מה דחיית שבת יש בה, הלא אין נעשה שום מלאכה בעצם מעשה הנטילה, ומאי דמטלטל את הלולב הוי הכשר בעלמא לצורך המצוה, ואינו דוחה שבת אבל בעצם מעשה הנטילה איזה דחיית שבת יש כאן. ומ"מ מבו' דפטור לר' י' כיון דטעה בדבר מצוה, וא"כ ה"נ נימא בצדקה דאע"ג דלא ניתנה שבת לדחות כלל ייחשב טועה בדבר מצוה ופטור, ומ"ט תנן דבעה"ב חייב.

16. רש"ש מסכת שבת דף ב עמוד א

פשט העני כו'. בהרע"ב דקמ"ל מה"ב חייבין עליה וכו' ע' התוי"ט ואפי' כו' ולר' יוסי דסוכה כו' דל"ג שבת לדחות אצל צדקה כו'. ובתור"ע הקשה עליו דהא גבי לולב ג"כ ל"ג שבת לדחות אלא בטרדא הדבר

תלוי ע"ש. [ב] ולפלא שנעלם משניהם ז"ל התוס' (ביבמות לד) ד"ה טעה שהוכיחו להדיא דלא בדחי' תליא אלא בטראד ע"ש. והכא דחייב נראה משום דאין זמנו בהול וכדאיתא חילוק זה ביבמות (שם ובפסחים (עב ב)).

17. רש"י מסכת שבת דף ב עמוד א

שניהם פטורין - שלא עשה האחד מלאכה שלימה, אבל אסורין לעשות כן לכתחלה, שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת, הרי שתים מדבריהם, אחת לעני כחוץ ואחת לבעל הבית בפנים, ואם תאמר: שנים הן לכל אחד ואחד, עקירה לעני ועקירה לבעל הבית, הנחה לעני והנחה לבעל הבית - לקמן פריך לה, ומשני: דלא חשיב אלא עקירות, שהן תחלת המלאכה, ואיכא למימר שמא יגמרנה.

18. שפת אמת על שבת דף ב/א

במשנה: שניהם פטורין לכאורה נראה דמ"מ אסור מן התורה כמו כל חצי שיעור בפרט העוקר דחזי לעשות גם הנחה. וכן ה"א אפשר לפרש הא דאמר'י בגמ' פטורי דאית לידי חיוב חטאת קא חשיב משום דמדאורייתא אסור. ודלא אתי לחטאת כגון הנחה לפי' רש"י דמה"ת מותר לא חשיב. אכן מרש"י משמע וכ"כ הרא"ש בהדיא דרק מדרבנן אסור. וגם בכל שיעורי דשבת לא מצאתי מפורש בגמ' שיהי' איסור תורה בפחות משיעור משום דחזי לאצטרופי. [1] וי"ל דדוקא באיסורי אכילה ח"ש אסור מקרא דכל חלב [כמ"ש בשו"ת ח"צ (סי' פו) אכן ברש"י לקמן (עד.) מבואר דגם באיסורי שבת ח"ש אסור מה"ת. ובלח"מ (פכ"א מה' שבת) דבח"ש איכא עשה וביוה"ש תשבות. ועי' במל"מ (פי"ח מה"ש) ובפרמ"ג (בפתיחה ובריש (סי' ש"א) מ"ש מדברי הטור שם) [2] מיהו נראה דהכא לא מיקרי חצי שיעור אלא חצי מלאכה ולא נאסר זה כלל. משא"כ לחצי כזית חלב דאיסור הוא וחסר השיעור. ובלשון הרמב"ם (פ"ב מה"ש ה"ט) משמע דעקירה בלבד או הנחה. דינו כחצי שיעור ע"ש. [שהביא הכל בבבא אהת] וכ"מ קצת בטור (סי' שמו). ולשון הסמ"ג (לאוין ס"ה) צ"ע בזה:

19. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף ב עמוד א

פשט העני את ידו לפניו וכו' ובעה"ב פטור. ובגמ' (ג א) מפרש דהיינו פטור ומותר, ופריך מהא דאמר שמואל כל פטורי שבת פטור אבל אסור בר מתלת, והק' התוס' שם (ד"ה בבא) דמאי קשיא, הא הכא נמי אסור לכתחילה משום לפני עור, דהרי נתן מכשול לפני העני שעובר על ידו על חילול שבת. ואין לומר דאיירי בגוונא שהיה העני יכול ליטלו מעצמו גם בלא הבעה"ב, וע"כ ל"ח כתרי עברי דנהרא, דאף דמשכח"ל דבכה"ג שרי, מדאורייתא מ"מ מדרבנן אסורא, עכ"פ מאי פריך גמ' אלישנא דפטור הא באופן הרגיל באמת איכא איסורא דלפנ"ע ושפיר תני פטור דאסור לכתחילה ועיי"ש מה שדחקו לפרש מתני'. אמנם בתו"כ כ' דלא קשיא מידי דאף א"נ דבאמת אסור משום לפני עור, מ"מ כיון דמצד שבת אין איסור שפיר חשיב פטור ומותר, דמאי דקאמר שמואל דכולהו פטורי דשבת פטור אבל אסור היינו דאסור מצד איסור שבת אבל הכא דמצד שבת שריא שפיר קשיא אדשמואל.

• [עוד עיין במראה מקומות לדף ג]

20. תוספות מסכת שבת דף ב עמוד א

פשט בעה"ב את ידו כו' - תימה לר"י אמאי צריך למתני תרתי דעני ודבעה"ב וכן בריש שבועות דמפרש בגמרא (דף ג. ושם) שתים דעני ודבעל הבית מה שייך לקרותו שתים מה לי עני מה לי עשיר [II] ונראה לר"י דאיצטריך לאשמעי' משום דהוצאה מלאכה גרועה היא דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר מה לי מוציא מרה"י לרה"י ולא הוה גמרינן הוצאה דעני מבעה"ב ולא בעה"ב מעני ותדע מדאיצטריך תרי קראי בהוצאה כדנפקא לן בריש הזורק (לקמן דף צו: ושם) מויכלא העם מהביא ובספ"ק דעירובין (דף יז:): נפקא לן מקרא אחרינא דדרשינן אל יצא איש ממקומו אל יוציא והתם פירשתי והיינו משום דמלאכה גרועה היא איצטריך תרווייהו ...

• הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף ב עמוד א

יש לתרץ עוד דהרי הוצאה מלאכה גרועה היא, וכמש"כ התוס', דהרי אם נשא כל היום משאות כבדים בתוך רשות היחיד לא עבר שום איסור, ואילו אם הוציא דבר כל דהו מרה"י לרה"ר כבר עבר במלאכת הוצאה

21. תוספות רא"ש על שבת דף ב/א

...אבל הוצאה מלאכה גרועה היא [III] שאלו היה נושא חפץ גדול כל היום ברשות היחיד לא מחייב ואלו הוציא כגרוגרת מרשות היחיד לרה"ר מחייב...

22. ה' רמב"ן (הרש"ר)

ואיכא דקשי' ליה⁵, היכי מנו רבנן הוצאות בשתים הא שם הוצאה חד הוא, כדמקשינן בגמ' בפ' ידיעות הטומאה⁶ והא שם טומאה אחת היא, ואע"ג דאסיקנא התם דתרתני גינהו משום טומאה דקדש וטומאה דמקדש, אבל שם הוצאה ודאי אחת הוא, ובתוס' רבותינו הצרפתים⁷ ז"ל אמרו לכך מנו אותם חכמים בשתים, משום דפלגינהו רחמנא בשתים דמתרי קראי נפקא לן, חד בפרק הזורק⁸ מדכתיב ויכלא העם מהביא, נמנעו מלהוציא מביתם למחנה ליה שהיא רשות הרבים, והיינו הוצאה דבעה"ב, והוצאה דעני נפקא לן במס' ערובין בפ"ק⁹ מדכתיב אל יצא איש ממקומו, דאמרינן התם לוקין על עירובי תחומין דבר תורה, מדכתיב¹⁰ אל יצא איש ממקומו, והוינן בה וכי לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, לומר שזה ניתן לאזהרת מיתת ב"ד דהוצאה בכלל היא דקרי' בה אל יוציא, ואע"ג דהתם מסקינן אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב, ואל יצא קרינן, התם ה"ק דעיקר קרא לתחומין הוא, אבל הוצאה לא נפקא מכלליה¹¹, וכ"ש לרבנן דאמרי תחומין מדרבנן דאל יוציא בלחוד הוא, וא"ת קראי גופיהו ל"ל, צריכי סד"א הוצאה חידוש הוא, שברה"י מותר לישא משא גדול, ואם הוציא לרה"ר כגרוגרת חייב מה שאין כן בשאר אבות מלאכות שאינן חלוקות ברשויות, אלא איסורן מחמת עצמן¹² והואיל וחידוש הוא אין לך בה אלא חדושה בלבד,

והלכות עקרות הן ואין למדות זו מזו, לפיכך פירשה הכתוב לשתיהן¹³, ומיהו הואיל ומלאכה אחת היא, לא נמנית בכלל אבות מלאכות בשתים, והביאו ראיה לדבר מדלא גמרינן לה ממשכן דהא ודאי הוצאה היתה במשכן¹⁴ ולא למדה משם, כמו שלמדנו לל"ח מלאכות הנשארות, ואמרי' נמי בפרק הזורק¹⁵ ממאי דבשבת קאי דלמא בחול ומשום דשלימה ליה מלאכה, ומסקנא גמר העברה העברה מיה"כ, אלמא ליכא למיגמר ממשכן, אלא צריכה היתה תורה לפורטה¹⁶ לעצמה, ואי קשי' לך, א"כ לימא ללאו יצאתה ואזהרה שמענו עונש מגין, יש להשיב לך כיון שהיתה במשכן ואשכחן דקפיד עלה רחמנא בלאו, ואזהר עלה רחמנא, הדרא לכלל שאר כל המלאכות שהיו במשכן¹⁷, ואין דברים הללו מתורין כל צרכן.

III

שם. (12) באו"ז שם כתב דמה מלאכה עשה שהוציא מרשות מעיקרא חפץ והשתא נמי חפץ, והביאור דלא הוה בגדר מלאכה שהוא עושה בחפצא, אלא גדר פעולה שהוא מעשה האדם שהרי בחפץ לא נעשה שום שינוי, ולכן שני מכל המלאכות ובלי ריבוי לא הוה ילפי' להו, ועי' תוס' הרא"ש. 13 בשבועות

• ספר שערים מצויינים בהלכה

שמעתי, שהוא מפרש, דאם עשה ע"י עכו"ם דבר שמתחדש שום תיקון בגופו של הדבר, כגון בישול ואפייה וכדומה, החמירו שלא לומר לעכו"ם לעשותו, אבל דבר שאין מתחדש בו שום תיקון, כגון הבאה ממקום למקום אפי' הוא איסור תורה, התירו לומר לעכו"ם לעשותו. וכ"כ בחי' הרשב"א לקמן (קל: ד"ה דתניא) בשם רבינו יונה, וכ"כ באור זרוע (הל' שבת סי' פב) דמה מלאכה עשה שהוציאו מרשות, מעיקרא חפץ והשתא נמי חפץ, וכ"כ במאירי כאן, וכ"כ בשו"ת שואל

לרה"י דפטור כו'. ובימי חורפי שמעתי הטעם שהוצאה הוא מלאכה גרועה, דבכל המלאכות ניכר שינוי על החפץ שנעשה בו מלאכה, משא"כ במלאכת ההוצאה שאין על החפץ שום שינוי, אלא המקום נשתנה. ומצאתי לאח"ז שכ"כ הריטב"א במס' עירובין (סח. ד"ה א"ל) לחלק בין שבות דאית בה מעשה לשבות דלית בה מעשה לגבי אמירה לעכו"ם במקום מצוה. וזתכ"ד "ובשם הרב החסיד ז"ל

23. גליוני הש"ס [IV]

שם תודיה פשט כי מסוס דהולאה מלאכה נרועה היא, ניב עי
סי חידושי נור ארי דמתבארת מדבריו סברא היפיכית
להולאה היא מלאכה חמורה טפי משאר מלאכות מפאת היותה
מתייחסת לשנה צפרט כיון דאין עירוב והולאה לויט ולכן צה
טיקר שביתת שנה משאיכ שאר מלאכות דנוהגים גם צויט ומסיה
התחיל התנא בהולאה לפי שנה טיקר שביתת השבת וכן לקמן

24. תוספות רא"ש על שבת דף ב/א

פשט בעל הבית את ידו לחוץ. תימה אמאי איצטריך למיהדר ולמיתני הוצאה והכנסה לבעל הבית מה
לי עומד בפנים ומוציא החפץ לחוץ ומה לי עומד בחוץ ומביא החפץ אליו, וכן בריש מסכת שבועות
דמפרש שתיים הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית מה שייך לקרותן שתיים, ונראה לפי שהיא מלאכה גרועה
כדפרישית ולא הוה גמיר הוצאה של זה מהוצאה של זה להכי איצטריכו תרי קראי בהוצאה כדנפקא לן
בפרק הזורק מויכלא העם מהביא ועוד איכא קרא אחרינא בפ"ק דעירובין דדרשינן אל יצא אל יוציא דאמרינן
התם לוקין על עירובי תחומין דבר תורה ופריך לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין הוא ואמאי חשבינן ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אי לאו משום דדרשינן
אל יצא אל יוציא, ואע"ג דבטר הכי משני מי כתיב אל יצא כתיב לאו משום דלא דרשינן מינה הוצאה אלא כלומר מדאפקיה רחמנא בלשון אל יצא
משמע דטיקר קרא לא אתא אלא משום תחומין ולא חשבינן ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין ועוד דלרבנן דלית להו תחומין מדאורייתא על כרחיך אל יצא
לא אתא אלא להוצאה, והני תרי קראי נראה לפרש דויכלא העם מהביא אתי להוצאה דעני כדאמרינן בפרק
הזורק משה היכא הוה קאי במחנה לוייה ומחנה לוייה רשות הרבים הוה וקאמר להו משה לא תפיקו ותיתו
מרשות היחיד לרשות הרבים, ולשון מהביא משמע מהביא החפץ אליו למקום שהוא עומד והיינו הוצאה
דעני, ואל יצא איש ממקומו היינו הוצאה דבעל הבית כדמשמע לישנא דאל יוציא ממקום שהוא עומד
בבית לחוץ:

• זה להפך משיטת הרמב"ן

25. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף ב/ב

אמר רב אשי ... א/ והכנסה תולדה דהוצאה הוא כדאמרינן הכא אבות מאי ניהו יציאות, ובפרק הזורק
(לקמן צו, ב) נמי אמרינן הוצאה אב הכנסה תולדה. ותירץ ר"ת ז"ל לפי שהוצאה מלאכה גרועה היא וה"א
שאין לה תולדה, לפיכך הוצרך לכוללה עמה...

26. רמב"ם יד החזקה - הלכות שבת פרק יב

(ח) הוצאה מרשות לרשות מלאכה מאבות מלאכות היא ואף על פי שדבר זה עם כל גופי תורה מפי משה מסיני נאמרו
הרי הוא אומר בתורה (שמות ל"ו) איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא הא למדת שההבאה מלאכה קורא אותה
וכן למדו מפי השמועה שהמעביר ברשות הרבים מתחלת ארבע לסוף ארבע הרי הוא כמוציא מרשות לרשות וחייב:

27. לחם משנה הלכות שבת פרק יב: ח

ב/ הוצאה והכנסה מרשות לרשות מלאכה מאבות היא וכו' והרי הוא כמוציא מרשות לרשות וחייב וכו'.
בריש פרק הזורק (דף צ"ו ב) אמרו דהוצאה אב והכנסה תולדה ורבינו הזכירם כאחד דמשמע דכלם
אב והוא תימה ...

28. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף ב/ב

אמר רב אשי ... ואיכא למידק דאם אתא דאף מוציא מרשות הרבים מרשות היחיד קאמר, אמאי תני לה במתניתין, והא לא תני התם אלא אבות אבל
תולדות לא תני התם כלל, והכנסה תולדה דהוצאה הוא כדאמרינן הכא אבות מאי ניהו יציאות, ובפרק הזורק (לקמן צו, ב) נמי אמרינן הוצאה אב הכנסה תולדה.
ותירץ ר"ת ז"ל לפי שהוצאה מלאכה גרועה היא וה"א שאין לה תולדה, לפיכך הוצרך לכוללה עמה. והרמב"ן ז"ל כתב דרב פפא לית
ליה דהכנסה תולדה, אלא הכנסה כיציאה גמורה ושניהם אב אחת ומלאכה אחת, ולפיכך מני לה התם
ולא מני לה אלא בחדא

29. מרכבת המשנה (אלפנדר) הלכות שבת פרק יב

[ח] הוצאה מרשות לרשות מלאכה מאבות מלאכות היא וכו'. נ"ב עיין בספר לח"מ שכתב דכיון דלענין דינא
אין חילוק משום הכי כתב רבינו ז"ל [לגיר' הלח"מ ז"ל דהכנסה] היא אב אף שהיא תולדה. ודוחק הוא

לומר כן דמאי שנא מלאכה זו משאר מלאכות שכתב שהם תולדה והכא כתב שהיא אב. גם מה שתירץ הרב מהר"ר בצלאל אשכנזי ז"ל בסי' מ"א תוך התשובה הוא גם כן דוחק דאמאי כתב מאבות מלאכות ולא כתב הכנסה מעין הוצאה כמו שכתב גבי זומר ועיין בספר פרי הארץ דף פ"ט ע"ג והעיקר נראה לי מה שתירץ הרב בצלאל ז"ל דרבינו ז"ל פסק כרב פפא דס"ל דהכנסה והוצאה אבות הם ופסק כרב פפא דבתרא כן נ"ל עיקר ועיין בספר מגלת ספר בחלק לאוין דף י"ב ע"ג.

30. שערים מצויינים בהלכה

חילוק לענין הדין עי"ש, נראה דיש נפק"מ לגבי התראה, דמדברי הרמב"ן לקמן (צו: ד"ה ולר"א) והרשב"א (שם ד"ה ה"ג) מבוואר צריך להתרות אתולדה משום אב. וכתוס' לקמן (עג: ד"ה משום זורע) נסתפקו אם צריך להתרות אתולדה משום אב וועי' ברש"י לקמן (קלח. ד"ה דנוטל) וכתוס' במס' ב"ק (ב. ד"ה ולר"א) ובמנ"ח (ריש מצוה לב) בענין זה, וא"כ אי הכנסה הוי אב אם התרו בו משום הכנסה הוי התראה, אבל אם הכנסה הוי תולדה, צריך להתרות דוקא משום הוצאה, ואם התרו בו משום הכנסה לא הוי התראה.

31. תוספות מסכת שבת דף ב עמוד ב

מי לא עסקינן דקא מעייל מרה"ר לרה"י - ובפ"ק דשבועות (דף ה:) פריך ואימא דקא מפיק מרה"י לרה"ר ומשני א"כ ליתני המוציא לרה"ר מאי מרשות לרשות אפילו מרה"ר לרה"י וא"ת ומ"ש דתני תולדה דהוצאה ולא תני שום תולדה דכל שאר אבות [1] ותירץ ריב"א דבכל שאר תולדות אם היה רוצה לשנותם היה צריך להאריך בלשוננו אבל הכנסה דקרויה הוצאה כוללה עמו בקוצר.

32. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף ב עמוד ב

אמר רב אשי תנא להכנסה נמי הוצאה קרי לה ממאי מדתנן המוציא מרשות לרשות חייב... ואיכא למידק דאם איתא דאף מוציא מרשות הרבים לרשות היחיד קאמר אמאי תני לה במתניתין והא לא תני התם אלא אבות אבל תולדות לא תני התם כלל, והכנסה תולדה דהוצאה היא כדאמרינן הכא אבות מאי ניהו יציאות, ובפרק הזורק (צ"ו ב') נמי אמרינן הוצאה אב הכנסה תולדה, [2] ותירץ רבינו תם ז"ל לפי שהוצאה מלאכה גרועה היא והוה אמינא שאין לה תולדה לפיכך הוצרך לכוללה עמה.

[3] והרמב"ן ז"ל כתב דרב פפא לית ליה דהכנסה תולדה אלא הכנסה כיציאה גמורה ושניהם אב אחד ומלאכה אחת ולפיכך מני לה התם ולא מני לה אלא בחדא...

33. ח' רמב"ן (הרש"ר)

ופרקי' תנא להכנסה נמי הוצאה קרי ליה תדע מדתנן המוציא מרשות לרשות חייב, מי לא עסקינן דקא מעייל עיולי. פי, מי לא עסקינן לאו דוקא, אלא מלישנא דמתני', מדלא קתני המוציא סתם וקתני מרשות לרשות, ודאי משמע דהכנסה נמי אתא למכלל בה, דתרויהו מלאכה אחת ושם אחד ואין בה חלוק להפרישן בשני אבות ולא באב ותולדה.

34. גליוני הש"ס

שם ב' הכנסה נמי הולאה קרי לה. ניצ ע' רוקח סי' ל"ג אני
יולא בתוך מלרים מלמד שהכנסה קרוי הולאה עכ"ל
פי דלני יולא וגוי הכוונה אני נכנס וקרי לי יולא:

35. שערם מצויינים בהלכה

ש"מ הכנסה קרויה הוצאה, עי"ש. ויש לבאר
למה באמת כתוב שם לשון יציאה, משום
דלגבי הקב"ה כניסה זו לתוך טומאת מצרים,
יציאה הוא, עי' ברמב"ן ואור החיים הקדוש
(פ' ויגש) עה"כ "אנכי ארד עמך מצרים", דזו
ירידה הוא. ועי' ברש"י מס' שבועות (ה: ד"ה